

شب

شب زمان بین **غروب آفتاب** تا طلوع **فجر صادق** و مقابل **روز** هست؛ و از احکام آن در بابهای زیادی نظیر **طهارت**، **صلوات**، **صوم**، **اعتکاف**، **حج**، **جهاد**، **نکاح**، **صید** و **ذباحه** و **اطعمه** و **اشربه** سخن گفته‌اند.

فهرست مندرجات

- ۱ - شب در لغت عرب
- ۲ - معنای شب در شرع
- ۳ - ارتباط بین شب و عبادات
- ۴ - احکام مربوط به شب
 - ۴.۱ - شب و طهارت
 - ۴.۲ - شب و صلوات
 - ۴.۳ - شب و اقامت ده روزه مسافر
 - ۴.۴ - شب و دعا
 - ۴.۵ - شب و بیداری
 - ۴.۶ - شب و مسجد
 - ۴.۷ - شب و نگهداری زباله
 - ۴.۸ - شب و صوم
 - ۴.۹ - شب و شعر
 - ۴.۱۰ - شب و اعتکاف
 - ۴.۱۱ - یوش شبانه د جنگ
 - ۴.۱۲ - شب و نکاح
 - ۴.۱۳ - شب و عقد ازدواج
 - ۴.۱۴ - شب و آمیزش
 - ۴.۱۵ - شب و صید و ذباحه
 - ۴.۱۶ - شب و اطعمه و اشربه
- ۵ - پانویس
- ۶ - منبع

شب در لغت عرب

شب که در لغت عرب از آن به «**لیل**» تعبیر می‌شود، هرچند در لغت بر مدت زمان بین **غروب آفتاب** و **طلوع** آن اطلاق شده هست.^[۱]

معنای شب در شرع

مراد از **شب** در **شرع مقدس** و نزد **معروف** و مشهور **فقها** مدت زمان بین **غروب خورشید** (ناپدید شدن قرص آن یا **زوال حمره مشرقیه** بنا بر اختلاف اقوال) و **طلوع فجر صادق** (آغاز **وقت نماز صبح**) است.^[۲] ^[۳] ^[۴] برخی معاصران، شب را- جز در موارد استثنا شده، مانند **روزه**- همان معنای لغوی دانسته‌اند.^[۵]

ارتباط بین شب و عبادات

شب، ظرف زمانی برای انجام دادن عباداتی همچون **نمازهای واجب مغرب** و **عشا**، **نافله‌های شبانه**، **نماز وحشت**، **بیتوته** در منی و نزد همسر، قرار داده شده است؛ چنان که شبهای خاصی موضوع تشریح عباداتی **مستحب**؛ اعم از **نماز** و **دعا** و غیر آن قرار گرفته است، مانند **شبهای ماه رمضان**، **شبهای قدر**، **جمعه**، **غدير**، **عرفه**، **عید فطر** و **قربان**، **مبعث** و

احکام مربوط به شب

روشن کردن چراغ نزد میت در شب بنا بر مشهور، مستحب است، [۶] چنان که حمل آتش پشت سر جنازه مکروه است، مگر در شب. [۷] [۸]
ادرار کردن در آب بویژه در شب کراهت دارد. [۹]

← شب و صلوات

قرائت سوره‌های احقاف، [۱۰] یس، [۱۱] واقعه، [۱۲] فرقان، [۱۳] فاطر، [۱۴] غافر، [۱۵] و سبأ [۱۶] در شب و نیز مزمل [۱۷] در آخر شب مستحب است؛ چنان که تلاوت معوذتین برای کسی که در شب می‌ترسد، [۱۸] استحباب دارد.

← شب و اقامت ده روزه مسافر

اقامت ده روزه مسافر در مکانی موجب اتمام نماز و صحت روزه او است. مراد از ده روز، همه روزها و شبهای میان آنها است. بنا بر این، شبهای اول و آخر جزء آن به شمار نمی‌رود. [۱۹] [۲۰] [۲۱]

← شب و دعا

با فضیلت‌ترین اوقات برای دعا نیمه شب است. [۲۲]
کسی که از احتلام در شب بیم دارد می‌تواند نماز شب را قبل از نیمه شب بخواند. [۲۳]

← شب و بیداری

بیدار ماندن در تمامی شب جز برای عبادت و علم آموزی [۲۴] و نیز خوابیدن تمامی شب [۲۵] مکروه است.

← شب و مسجد

روشن کردن چراغ مسجد در شب مستحب است. [۲۶]

← شب و نگهداری زباله

نگهداری زباله در منزل در شب کراهت دارد. [۲۷]

← شب و صوم

اگر روزه دار در هوای ابری با ظن به دخول شب افطار کند و سپس معلوم شود شب داخل نشده، روزه‌اش صحیح است و قضا ندارد. [۲۸] [۲۹]

← شب و شعر

خواندن شعر در شب جز در موارد استثنا شده همچون مدح یا مصیبت معصومان علیهم السلام مکروه است. [۳۰] [۳۱]

← شب و اعتکاف

شبهای دوم و سوم از سه روز اعتکاف، جزء مدت اعتکاف است، لیکن شب اول، به قول مشهور جزء آن نیست. [۳۲] [۳۳]
در ایام اعتکاف، آمیزش در شب موجب بطلان اعتکاف و ثبوت کفاره است؛ لیکن در بطلان اعتکاف به استمنا در شب اختلاف است؛ هر چند حرام می‌باشد. [۳۴] [۳۵] [۳۶]

← یورش شبانه د جنگ

در جنگ، یورش شبانه به دشمن جز در حال ضرورت مکروه است. [۳۷]

← شب و نکاح

در عقد دائم به قول مشهور، زن از هر چهار شب، یک شب حق همخوابی با شوهر را دارد و در صورت تعدد زنها، چهار شب میان آنان تقسیم می‌شود. بنا بر این، اگر مرد چهار زن داشته باشد، هر شب باید نزد یکی از آنان باشد. [۳۸]

← شب و عقد ازدواج

مستحب است مراسم عقد ازدواج در شب برگزار شود. [۳۹]

← شب و آمیزش

چنان که آمیزش با همسر در برخی شبها، مانند شب اول ماه رمضان و شبهای دو شنبه، سه شنبه، پنج شنبه و جمعه مستحب است، در مقابل در بعضی

شبهها، مانند شب اول هر ماه- جز ماه رمضان- مکروه می‌باشد. [۴۰] [۴۱]

← شب و صید و ذباجه

سر بریدن حیوان در شب، جز در حال ضرورت کراهت دارد. [۴۲]

← شب و اطعمه و اشربه

در شب مستحب است آب را نشسته نوشید و ایستاده نوشیدن آن مکروه است. [۴۳] [۴۴]
ترک شام بویژه برای کسی که پا به سن گذاشته، مکروه است. [۴۵]

پانویس

۱. ↑ فرهنگ معین.
۲. ↑ کنز العرفان، ج ۱، ص ۲۱۶.
۳. ↑ الحدائق الناضرة، ج ۶، ص ۵۴-۵۵.
۴. ↑ جواهرالکلام، ج ۷، ص ۲۱۹-۲۲۰.
۵. ↑ التنقیح، ج ۱، ص ۲۷۷.
۶. ↑ جواهر الکلام، ج ۴، ص ۲۰.
۷. ↑ الحدائق الناضرة، ج ۴، ص ۸۲-۸۴.
۸. ↑ العروة الوثقی، ج ۲، ص ۸۷.
۹. ↑ نهاية الإحکام، ج ۱، ص ۸۳.
۱۰. ↑ وسائل الشیعة، ج ۷، ص ۴۱۱.
۱۱. ↑ کشف الغطاء، ج ۲، ص ۴۶۸.
۱۲. ↑ وسائل الشیعة، ج ۶، ص ۱۱۲.
۱۳. ↑ وسائل الشیعة، ج ۶، ص ۲۵۲.
۱۴. ↑ وسائل الشیعة، ج ۶، ص ۲۵۲-۲۵۴.
۱۵. ↑ وسائل الشیعة، ج ۶، ص ۲۵۲-۲۵۴.
۱۶. ↑ وسائل الشیعة، ج ۶، ص ۲۵۲-۲۵۴.
۱۷. ↑ جواهر الکلام، ج ۹، ص ۴۱۸.
۱۸. ↑ مصباح المتعجد، ص ۱۲۱.
۱۹. ↑ جواهر الکلام، ج ۱۴، ص ۲۰۲.
۲۰. ↑ جواهر الکلام، ج ۱۴، ص ۲۱۱.
۲۱. ↑ العروة الوثقی، ج ۲، ص ۴۷۸.
۲۲. ↑ جواهر الکلام، ج ۷، ص ۲۰۲.
۲۳. ↑ العروة الوثقی، ج ۲، ص ۲۶۶.
۲۴. ↑ نزهة الناظر، ص ۲۶.
۲۵. ↑ هداية الأمة، ج ۳، ص ۱۹۹.
۲۶. ↑ جواهر الکلام، ج ۱۴، ص ۸۸.
۲۷. ↑ وسائل الشیعة، ج ۵، ص ۲۱۸.
۲۸. ↑ العروة الوثقی، ج ۲، ص ۶۰۷.
۲۹. ↑ مستمسک العروة، ج ۸، ص ۲۹۲.
۳۰. ↑ وسائل الشیعة، ج ۱۴، ص ۵۹۷.
۳۱. ↑ کشف الغطاء، ج ۴، ص ۱۷.
۳۲. ↑ مستند الشیعة، ج ۱۰، ص ۵۴۹-۵۴۷.
۳۳. ↑ جواهر الکلام، ج ۱۷، ص ۱۶۶-۱۶۸.
۳۴. ↑ جواهر الکلام، ج ۱۷، ص ۲۰۲.
۳۵. ↑ جواهر الکلام، ج ۱۷، ص ۲۰۷-۲۰۸.
۳۶. ↑ مجمع الفائدة، ج ۵، ص ۳۹۲.
۳۷. ↑ جواهر الکلام، ج ۲۱، ص ۸۱-۸۲.
۳۸. ↑ جواهر الکلام، ج ۲۱، ص ۱۵۰-۱۵۶.
۳۹. ↑ جواهر الکلام، ج ۲۹، ص ۴۱.
۴۰. ↑ جواهر الکلام، ج ۲۹، ص ۵۶.
۴۱. ↑ العروة الوثقی، ج ۵، ص ۲۹۰.
۴۲. ↑ جواهر الکلام، ج ۳۶، ص ۱۳۴.
۴۳. ↑ وسائل الشیعة، ج ۲۵، ص ۲۳۹.
۴۴. ↑ مستند الشیعة، ج ۱۵، ص ۲۶۶ و ۲۶۸.
۴۵. ↑ هداية الأمة، ج ۸، ص ۹۷.

منبع

فرهنگ فقه مطابق مذهب اهل بیت علیهم السلام، ج ۴، ص ۵۹۵.

